DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh42788>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 07.04.2020
Kabul Tarihi: 20.05.2020
On-line Yayın: 25.06.2020

Article Type: Research article
Submitted: 07.04.2020
Accepted: 20.05.2020
Published Online: 25.06.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Maden, A. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programlarında Söz Varlığını Zenginleştirme. *Journal of History School*, 46, 1822-1857.

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMLARINDA SÖZ VARLIĞINI ZENGİNLEŞTİRME

Aslı MADEN¹

Öz

Araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel yaklaşıma göre yürütülmüştür. Araştırmanın veri kaynağını, Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı ile Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yabancı Diller Türkçe A1, A2, B1, B2 seviyesi programları oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler doküman incelemesi tekniğine göre toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik genel amaç ifadesi belirlendiği, öğrenme-öğretme sürecine yol gösterecek açıklamalar verildiği ve öğrenme alanlarına yönelik farklı sayıda kazanım hazırlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca söz varlığına yönelik kazanım sayısı, öğrenme alanlarına ve yetenek düzeylerine göre kazanımların dağılımı açısından Maarif Vakfı programında daha ayrıntılı ve dengeli bir tablonun söz konusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. MEB programlarında ise kazanım sayısı ve öğrenme alanları ile dil yetenek düzeylerine dağılımın sınırlı olduğu görülmüştür. Ayrıca farklı öğrenme alanları için hazırlanmış söz varlığına yönelik kazanımlar arasındaki devamlılık açısından da Maarif Vakfı programının daha üstün özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, yabancı dil, söz varlığı, öğretim, program.

¹ Öğr.Gör.Dr., Giresun Üniversitesi, asli.maden@giresun.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3336-0198

Enriching of the Vocabulary in Turkish Teaching Programs as a Foreign Language

Abstract

In the study, it is aimed to analysis Turkish teaching programs as a foreign language in terms of enriching vocabulary. The research was carried out according to the qualitative approach. The data source of the research consists of the Teaching Turkish Program as a Foreign Language of Turkish Maarif Foundation and the Ministry of National Education Foreign Languages Turkish (A1, A2, B1, B2 Level Course) Programs. In the research, the data obtained were collected according to the document analysis technique. Content and descriptive analysis techniques were used together in the analysis of the data obtained. As a result of the research, it has been determined that there is a general purpose expression for enriching vocabulary in Turkish teaching programs as a foreign language, explanations are given to guide the learning-teaching process and a different number of acquisitions are prepared for learning areas. In addition, it has been concluded that there is a more detailed and balanced picture in Maarif Foundation program in terms of the number of acquisitions for vocabulary, distribution of gains according to learning areas and skill levels. In Ministry of National Education programs, it was observed that the number of attainment and distribution to learning areas and language skill levels was limited. In addition, it has been determined that Maarif Foundation program has superior features in terms of continuity between the acquisitions for vocabulary prepared for different learning areas.

Keywords: Turkish language, foreign, vocabulary, teaching, program.

GİRİŞ

Sözcükler, insanın duygu, düşünce ve isteklerini ifade etmek için kullandığı dilin en küçük anlamlı birimleridir. Sözcükler, düşünce ve iletişim sürecinin temel unsurudur. Bu açıdan gerek ana dili gerekse yabancı dille düşünme ve iletişim kurmada sözcüklere ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan çevresinden gelen iletileri okuma ve dinleme ile anlamlandırırken ayrıca kendisini konuşma ve yazma suretiyle ifade ederken sözcüklere başvurmalıdır. Nitekim “İnsan kelime ve kavramlarla düşünür, zihninde tasarladığı durumu sözcük veya söz öbekleriyle ifade eder. Dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin bireye kazandırılması ile bireyin bu becerileri aktif olarak kullanabilmesi, edinilmiş zengin sözcük dağarcığı ile yakından ilişkilidir” (Karataş, 2007, s.144). Dilin işlevlerini gerçekleştirmede sözcüklerin anlam ve görev olarak doğru kullanılması gerekir. Sözcükler, doğru seçildiğinde ve yerinde kullanıldığında insanın yaşamında başarılı olması için bir anahtar işlevi görür. Çünkü toplumsal yaşamın temelinde anlaşılabilirlik yani iletişim vardır. İletişimin temelinde ise dilin yapı taşı olan sözcükleri doğru kullanma

yatmaktadır (Kolaç, 2009, s. 50-51). Dolayısıyla sözcükler dil becerilerinin kazanılması ve etkili biçimde kullanılmasında çok önemli bir işleve sahiptir. Bu nedenle dil kullanıcılarının zengin bir sözcük dağarcığı ya da söz varlığına sahip olmaları ve bu sözcüklerle iletişim kurmaları beklenmektedir. Sözcük dağarcığı ve söz varlığı kavramları konusunda alanyazında farklı kullanımların olduğu görülmektedir. Türkçe Sözlük (TDK, 2005, s.1807)'te söz varlığı “bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu ve vokabüler” olarak karşılanmaktadır. Onan (2013, s.154) ve Baş (2006, s.103-104) da söz varlığı kavramının kelime hazinesi, kelime serveti, sözcük dağarcığı ve söz dağarcığı kavramlarını karşılayan üst bir içeriğe sahip olduğu görüşündedir. Bu bağlamda, söz varlığı terimiyle bir dildeki sözcük ve sözcük gruplarının bütünü, sözcük dağarcığı veya hazinesiyle ise bir kişinin bildiği ve kullandığı sözcüklerin karşılandığı söylenebilir. Ana dili olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)'nda ve incelenen yabancı dil olarak öğretim programlarında “söz varlığı” kavramı temel alındığı için araştırmada da bu terim tercih edilmiştir.

Söz varlığının temelleri okul öncesine, aile içindeki iletişim yaşantılarına dayanır. Aile içinde oluşmaya başlayan temel söz varlığı gelişigüze'dir. Ancak okul çağında ilkokuma-yazma etkinlikleri ile birlikte günlük yaşam ihtiyaçlarından başlanarak sistemli ve planlı biçimde ana dilde söz varlığının zenginleştirilmesine çalışılır. Ana dilinde sözcük öğrenme okul öncesi ve okul çağında belirli bir düzene kavuşturulabilirken yabancı dil öğretiminde aynı işleyiş söz konusu değildir. Zira “yabancı dilde öğrenilecek her sözcük, bir bakıma, ana dilindeki her sözcüğe karşı çıkıp onunla çatıştığından, yeni bir emek gerektirmekte ve bu yüzden de genellikle zor öğrenilmektedir” (Başkan, 2006, s.109). Söz konusu zorluk düzeyi ana dili, kültür, amaç, yaş ve öğretim ortamı gibi etkenlere göre değişmektedir. Ana dili ve kültürel farklılıklarla beraber hedef kitlenin yaş ve hazırlanışlıkları da etkili olabilmektedir. “Sözcük öğrenimi çocukta erken yaşlarda başlar, gençlik çağına kadar devam eder. Öğrenilen her sözcükle de çocuğun sözcük hazinesi zenginleşir. Sözcük öğrenimi insanın olgunluk çağı dediğimiz ileri yaşlarda da devam eder ama çocukluk ve gençlik dönemi gibi hızlı olmaz. İnsan edindiği sözcük ile kavramların büyük kısmını çocukluk ve gençlik yaşlarında kazanır” (Yıldız ve Okur, 2010, s.755). Ancak burada önemli husus yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedef kitleye uygun miktar ve şekilde söz varlığı öğretiminin yapılabilmesidir. Yabancı dil olarak Türkçe söz varlığı öğretiminde hedef kitlenin özellik ve gereksinimlerine uygun ve başarılı bir eğitimin gerçekleştirilmesi, çağdaş ölçütlere uygun öğretim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması ile mümkün olabilir. Bu bakımdan hedef dil olarak Türkçe sözcük öğretiminde plan ve aşamalılığın sağlanması için

öğretim programında yaklaşım, amaç ve kazanımlar, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme açısından gerekli çerçeve uygulayıcılara sunulmalıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinin boyutları arasında dinamik bir ilişkinin oluşturulması ve bunun başarıya aktarımında program önemli bir konuma sahiptir. Program kavramı Türkçe Sözlük (2005, s.1627)'te izlenice karşılığı ile “yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı” şeklinde, Demirel (2006, s.6)'e göre ise eğitim programı “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği”; öğretim programı ise “okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği” olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla program eğitim-öğretim sürecinin genel çerçevesini ve süreçte etkili olan unsurların düzenli işlenmesini sağlamaktadır. “Eğitim öğretim sürecinin başarılı olması, bu süreçte bir standardın sağlanması eğitimin belirli bir planlama dâhilinde sistematik olarak yürütülmesine bağlıdır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminden istenen verimin alınabilmesi için işlevsel, bilimsel, çağın şartlarına uygun, yenilenebilir ve uygulanabilir bir programın hazırlanması önem taşımaktadır” (Durukan ve Maden, 2018, s.509). Yabancı dil olarak Türkçe (YDOT) öğretimi için hazırlanacak programların amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme (Demirel, 2006) öğeleri de hedef dilin biçim ve anlam özellikleri dikkate alınarak kullanıcı düzeylerine göre yapılandırılmalıdır. Bu doğrultuda program geliştirilmesinde uluslararası ölçütlerin takip edilmesi, farklı hedef kitleler için uygulanabilir bir program hazırlamayı beraberinde getirecektir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel ölçütleri ortaya koyan ve genel çerçeve olarak kabul edilen Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni (CEFR, 2001, 2009) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında da yol gösterici olacaktır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik program ihtiyacı uzun yıllar üzerinde durulan bir konu olagelmıştır. Türkçeye olan talep ve ilgi, program geliştirme konusunda önemli adımlar atılmasını da sağlamıştır. Türkçenin yabancılara öğretimi için hazırlanmış programlar ve bu konudaki tecrübe gözden geçirildiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: YDOT öğretimine yönelik programların ilkinin 1986 ve daha sonrakinin ise 2000 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlandığı görülmektedir. Ancak Şen (2016)'in aktardığı kadarıyla bu programlar uzun süre alanyazında görmezden gelinmiştir. Yine MEB tarafından yurt içindeki yaygın eğitim ihtiyaçları doğrultusunda 2016 ve 2017 yıllarında da modüler kurs programları uygulamaya konulmuştur. Bu programların 2019 yılında harmanlanmış biçimde CEFR ölçütlerine göre güncellendiği görülmektedir. Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından 2015

yılında bir proje kapsamında hazırlanmış olan program (Gökmen ve diğerleri, 2015) da önemlidir. Tüm bu gelişmeler YDOT öğretimi programı geliştirme açısından önemli aşamaları oluşturmaktadır. Fakat MEB ve Türkiye Maarif Vakfı (MV) arasında yurt içindeki ve yurt dışındaki örgün ve yaygın eğitim ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde kapsamlı bir programın geliştirilmesine dair protokol yapılması ile konu daha ciddi bir zemine kavuşmuştur. Bu protokol ile 2019 hazırlanan ve 2020 yılında güncellenerek uygulamaya konulan Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı CEFR ortak dil ölçütlerini temele alarak K12 düzeylerine göre hazırlanmıştır. Dolayısıyla okul öncesinden liseye kadar A1 yetenek düzeyinden C1 düzeyine kadar genel çerçeveyi içeren MV YDOTÖ programı oldukça kapsamlıdır. Söz konusu program, YDOT öğretimi programı geliştirme tarihimizde program geliştirme ve yabancı dil öğretimi ilkelerine uygunluk açısından en gelişmiş olan programdır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dair getirdiği yeniliklerin ve uygulamadaki yansımalarının incelenmesi değer taşımaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe söz varlığı öğretimine yönelik alanyazında çeşitli araştırmalara rastlanabilmektedir. Örneğin Büyükkiz ve Hasırcı'nın (2013) YDOT sözcük öğretiminin önemi, yöntem ve materyallerine dair genel ilkeleri ortaya koymayı amaçlayan çalışması ile Aydoğdu ve arkadaşlarının YDOT sözcük öğretimine dair Suriyeli öğrenciler üzerinde yaptığı durum tespitine, Maden ve arkadaşlarının (2016) YDOT sözcük öğretiminde kavram haritalarının kullanımına ve Demirel'in (2013) kelime öğretimine yönelik uygulamalı araştırmaları, Aşık (2007)'in yabancılara Türkçe öğretiminde temel söz varlığının oluşturulmasına dair tez çalışması, Bayraktar (2010)'ın sözcük öğretiminde yaşanan sorunlarla ilgili çalışması, Erer (2011)'in kitap değerlendirmesine ilişkin karşılaştırması, Hasekioğlu (2009)'nun YDOT sözcük bilgisi öğretimine, Uğur ve Azizoğlu (2016), Arslan ve Durukan (2014) ile Okur ve Göçen (2016)'in ders kitaplarının söz varlığı özelliklerine ve Dervişoğulları (2008)'nin oyunlarla sözcük öğretimine dair uygulamalı araştırmaları öne çıkmaktadır. Kardeş ve Kaya (2019a, 2019b)'nın YDOT öğretimi programlarını amaç, ilke, yöntem-teknik ve ölçme gibi temel özellikler açısından değerlendirdiği çalışması da konuyla ilgili önemli bilgiler içermektedir. Buna karşın yukarıdaki YDOTÖ programlarının söz varlığını zenginleştirmeye dair özelliklerini inceleyen ve konuyla ilgili araştırmalara yol gösterecek tespitlerde bulunan araştırmalara rastlanamamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının söz varlığı öğretimine dair yaklaşım, amaç ve kazanımlar ile öğrenme-öğretme sürecine dair açıklamalarının belirlenmesini konu alan araştırmaların faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda güncel ve uygulamada olan öğretim programları; yaklaşım ve açıklamalar, genel amaçlar ve kazanımlar açısından incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, var olan bir durumu doğal ortamında ve bütünlük içerisinde aktarmayı amaçlandığından nitel yaklaşıma göre yürütülmüştür. Nitel araştırmalarda veriler tek tek kodlanır, kategorilere ayrılır ve bu şekilde araştırılacak konu ya da konular gerçekçi ve bütüncül biçimde anlamlandırılmaya çalışılır (Ekiz, 2009; Merriam, 1998). Diğer bir ifade ile nitel araştırmalar, “teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır” (Yıldırım, 1999, s.10). Bu doğrultuda, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının yaklaşım, genel amaç ve kazanım kısımları söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmiş, elde edilen veriler bu başlıklar altında gruplandırılmış ve değerlendirilmiştir.

Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını, Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanmış ve 2020 yılında uygulama konulmuş olan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı (MVTYDOÖP) ile Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılında uygulamaya konulmuş olan Yabancı Diller Türkçe A1, A2, B1, B2 Seviyesi Kurs Programları (MEBYDTP) oluşturmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının söz varlığını zenginleştirmeye dair özelliklerini ortaya koymak için veri kaynağına Türkiye Maarif Vakfı (MV) ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) programlarının seçilmesinde, kamu kurumlarınca hazırlanmış olma ve buna bağlı olarak yurt içinde ve dışında yaygın uygulama ağına sahip olma kriterleri etkili olmuştur. Nitekim veri kaynağına seçilen programlar, MEB Yaygın Eğitim Merkezleri ile yurt içinde ve MV Maarif Okulları ile yurt dışında en yaygın kullanıma sahip olan programlardır.

Araştırmanın veri kaynağında yer alan programların künyeleri aşağıdaki şekildedir:

Türkiye Maarif Vakfı (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı*. İstanbul: Bayem Ajans. 475 s.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe A1 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. Ankara. 22 s.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe A2 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. Ankara. 20 s.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe B1 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. Ankara. 25 s.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe B2 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. Ankara. 25 s.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretim programlarına ilişkin veriler doküman incelemesi tekniğine başvurulmuş ve toplanmıştır. Doküman incelemesi “araştırılan olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini ifade eder. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Araştırmanın veri kaynağı olan programların yaklaşım ve öğrenme-öğretme sürecine ilişkin açıklamaları, genel amaçları ve öğrenme alanlarına yönelik kazanımları söz varlığını zenginleştirme açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Söz varlığı ile ilgili özelliklerin tespiti için anahtar kavramlara başvurulmuştur. Türkçe eğitimi uzmanlarından (n=2) görüş alınarak programlardaki amaç, yaklaşım ve kazanım bölümlerinde *kelime, sözcük, ifade, kalıp ifade, sözlük, söz varlığı, söz sanatı, deyim, atasözü* anahtar kavramlarının geçmesi ölçüt olarak alınmıştır. Ayrıca alanyazındaki ana dili olarak Türkçe öğretim programlarının kazanımlarını söz varlığını geliştirme açısından inceleyen konuyla ilgili araştırma bulgularından da yararlanılmıştır (Arı, 2017; Karadağ, 2013; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2016a, 2016b). Tespit edilen unsurlar; yaklaşım ve açıklamalar, genel amaçlar ve kazanımlara göre tasnif edilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programlarındaki söz varlığını zenginleştirme unsurları yukarıda açıklanan esaslar doğrultusunda betimsel içerik analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analiz süreci; çerçeve oluşturma, verilerin tematik çerçeveye göre işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada da öğretim programlarındaki söz varlığı ile ilgili hususlar belirlenmiş, yaklaşım ve genel amaçlar, öğrenme alanları ve kazanımlara dair

temalar altında işlenmiş, ulaşılan bulgular betimleyici istatistiklerle tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Zira betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların sistematik biçimde tanımlanması ve anlaşılır hâle getirilmesidir (Cohen, Manion & Morrison, 2007; Çalık ve diğ., 2008; Çalık ve Sözbilir, 2014; Selçuk ve diğ., 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Betimsel analiz ile tanımlanan yaklaşım ve genel amaçlarla ilgili veriler, içerik analizine uygun olarak alıntılar yapılarak bulgulaştırılmıştır. İçerik analizinde ulaşılan ve betimlenen veriler hakkında yorumlama yapmak için sık sık alıntılara yer verilir (Patton, 2014, s.447; Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.256). İçerik analizi sürecinde verilerin temalar altında gruplandırılmasına dair işlem araştırmacı ile beraber 1 Türkçe eğitimi uzmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Değerlendirmede görüş birliğine ulaşılması esas alınmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Kazanımlara ilişkin veriler ise, öğrenme alanlarına ve dil yetenek / yeterlik düzeyine göre tablolar hâlinde frekans değeri gösterilerek verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan MVTYDOÖ ve MEBYDT programlarında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik tespit edilen bulgular, aşağıda yaklaşım ve açıklamalar, genel amaçlar ve kazanım başlıkları altında sunulmuştur:

Yaklaşım ve Açıklamalara İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programlarının yaklaşım ve açıklamaları, söz varlığını zenginleştirme açısından incelendiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

MVTYDOÖP’de temel yaklaşım olarak eylem odaklı iletişimsel dil öğretim yaklaşımının benimsendiği belirlenmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda programda, her bir dil öğrenen / öğrenici birer sosyal aktör olarak kabul edilmektedir. Sosyal ortamlardaki eylemlerde geçerli olan dil kullanımı ise iletişimsel işlevlere dayanır. Bu nedenle günlük yaşamdaki iletişim ihtiyaçlarının aşamalılık ilkesine göre kazandırılması önemsenmiştir. Sözü edilen ihtiyaçların belli dil yapılarını ve söz varlığını gerektirdiği programda vurgulanmaktadır (s.22). Dolayısıyla dili iletişim seviyesinde kazandırırken söz varlığını zenginleştirmeye önem verilmesi gerektiği, programın yaklaşımında açıklanmaktadır. Programın uygulamaya dair ilkeler bölümündeki “17.Türkçe eğitiminde belirlenen temaların/konuların öğretiminin amaç değil iletişimsel işlevlerin ve ilgili söz varlığının kazandırılmasında araç niteliğinde olduğu

dikkate alınmalıdır.” (s.164) açıklaması ise dil öğretimi için öğrenciye sunulacak tema ve içeriğin söz varlığının zenginleştirilmesi için bir araç olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, yabancılara Türkçe öğretirken Türkçe söz varlığı kazandırmanın programda temel bir hedef olarak belirlendiğini ortaya koymaktadır. Yine programın Yöntem ve Teknikler bölümünde, oyunların söz varlığının gelişmesinde katkıda bulunacağı tavsiyesinde bulunmaktadır (s.165). Öğrenme-öğretme sürecinde temel alınacak sınıf dilinin özellikleri de programda açıklanmaktadır. Sınıf dili için programda “Sınıf dili olarak belirtilen söz varlığı; ders başlangıcı ve bitişinde kullanılan selamlaşma vedalaşma ifadelerini, ders sürecindeki hareketliliği sağlayan eylem ve yönergeleri, öğretmenin çocukları güdülemek için başvuracağı ifadeleri ve çocukların temel ihtiyaçlarını anlatabilecekleri ifadeleri içermektedir.” (s.168) açıklaması verilmiştir. Bu açıklamada bahsedilen sınıf dili ifadeleri için örnekleri içeren bir tablo da programda yer almaktadır. Bunların dışında programda tema / izlenelere ilişkin tablolarda her tema için öğretilmesi hedeflenen söz varlığı örneklendirilmiştir. Bu kapsamda okul öncesi (s.173), ilkokul (s.205), ortaokul (s.283) ve lise (s.349) düzeyi için öğretilecek söz varlığı unsurlarını içeren izlenec tabloları hazırlanmıştır. Dolayısıyla program, dilin iletişim işlevini dikkate alarak her kademe için kazanımlar sunmakta ve bu süreçte gerekli olacak söz varlığı unsurlarını da planlanmaktadır. Maarif Vakfı’nın hazırladığı programın sonunda programın kullanımını kolaylaştırmak için bir sözlüğün (s.466) de yer aldığı görülmüştür.

MEBYDTP, yabancılara 4 yeterlik düzeyinde Türkçe öğretmek amacıyla modüler olarak yapılandırılmıştır.

MEBYDT A1 programında iletişimsel dil yaklaşımı esas alınmıştır. Bu yaklaşıma bağlı olarak dil öğretiminde aşamalılık ve sarmallık ilkelerine göre kolaydan zora doğru öğrenme-öğretme süreci yapılandırılmıştır. A1 seviyesinde günlük dil becerileri ve konuların öğretilmesi hedeflenmiş, ancak burada söz varlığının yerine değinilmemiştir. Buna karşın dil becerilerine dair açıklamalar içerisinde dinleme için “Kendisi ile ya da ailesiyle ilgili veya kendi çevresinde var olan somut şeyleri bildiği sözcüklerle çok basit cümlelerle ve ancak yavaş yavaş ve tane tane konuşulduğunda anlayabilir.”, okuma için “Tabelalarda, afişlerde ya da kataloglarda yer alan bildiği adları, sözcükleri tek tek ve çok basit cümleleri anlayabilir.”, konuşma için “Tanıdığı kişileri ve oturduğu yeri betimlemek için basit ve kalıplaşmış ifadeleri ve cümleleri kullanabilir.” şeklinde hedef ve yeterlik tanımlamaları yapılmıştır. Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni’ne (CEFR, 2001, 2009) göre yapılan bu açıklamalar dil becerileri kazandırılırken söz varlığının ne kadar önemli bir konumda olacağına işaret etmektedir.

Öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak araç-gereçler arasında, dinleme ve konuşma için basit bilmece ve tekerlemelerden, okuma ve yazmada ise sözlük ve bulmacalardan yararlanılabileceği programda belirtilmiştir. Bu durum programda söz varlığını zenginleştirmek için başta bir kaynak ve yöntem olarak sözlüklere, ayrıca eğlenceli öğretimi sağlamak için bilmece, tekerlemelere ve bulmacalara başvurulduğunu gösteren önemli bulgulardır. Temaların uygulanmasında sarmallığın, basitten zora, somuttan soyuta doğru gidişatın esas alınacağı ayrıca "... Bilinen bir cümle kalıbı ile bilinmeyen kelimeleri, bilinen kelimelerle bilinmeyen cümle kalıplarını öğretmek esas olmalıdır." şeklinde bir açıklamaya rastlanmaktadır. Bu bulgu, programın uygulanmasında da kolaydan zora doğru bir gidişin olacağını ve önceki öğrenilenlerle yeni kelimeler arasında bağ kurulacağını, dolayısıyla sarmallığın izleneceğini göstermektedir.

MEBYDT A2 programı yaklaşım olarak A1 programı ile benzer özelliklere sahiptir. Ancak dinleme becerisine ilişkin yeterli düzey tanımlamasında "Temel kişisel bilgiler, aile bilgileri, alışveriş, yakın çevre ve iş gibi kendisini yakından ilgilendiren konulara ilişkin anlatımları ve sıklıkla karşılaşılan kelime dağarcığını anlayabilir." açıklamasına yer verilmektedir. Önceki programda da günlük ihtiyaçlar için dinleme becerisi kullanılırken bilinen sözcükler kadar anlamlandırma olacağı belirtilirken bu aşamada kelime dağarcığının oluşmaya başladığı dolayısıyla Türkçe öğrenen yabancıların artık daha fazla sözcükle dinleme becerisini kullanabileceği işaret edilmektedir. Bunların dışında MEYBYDT A2 programının araç ve gereçler, temaların uygulanması açısından da A1 programı ile aynı özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

MEBYDT B1 ve B2 programlarının yaklaşım olarak A1-A2 düzeyi programları ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Dil becerilerine dair yeterli düzey tanımlamalarında doğrudan sözcük ve söz varlığına dair bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak araç ve gereç kullanımı ile temaların uygulanmasına dair ilkeler daha önceki programlarda olduğu gibi devam ettirilmiştir.

Yaklaşım olarak MV ve MEB programlarının iletişimsel dil yaklaşımını benimsediği, ancak MV programında eylem odaklılık, sosyal aktör olma gibi yönlerin öne çıkarıldığı dikkat çeken bulgulardandır. Ayrıca MVTYDOÖP’de yaklaşım açıklanırken iletişimsel işlev ve ihtiyaçlar için belirli dil kalıpları ve söz varlığının gerektiğine temas edilmesi de MEB programlarından farklı bir özellik olarak görülmektedir. MVTYDOÖP’de uygulama ilkeleri, yöntem ve teknikler, izlenice tablolarında, benzer şekilde MEYBYDT programlarında da dil becerilerine ilişkin yeterli tanımlamalarında, temaların uygulanmasına ve araç-gereç kullanmaya dair açıklamalarda söz varlığı öğretime dair açıklamalara yer

verildiği gözlenmiştir. Örneklendirme ve sürece dair açıklamalar bakımından MV programının daha kapsamlı olduğu da söylenebilir.

Genel Amaçlar

MVTYDOÖP’de Türkçe öğrenen yabancılar için “5.Türkçe söz varlığını zenginleştirmek” (s.23) şeklinde bir genel amaç ifadesi belirlenmiştir. Bu ifadeden Türkçe öğrenen yabancıların günlük ihtiyaç, iş, meslek ve akademik düzeydeki dil kullanımları için aşamalı ve sarmal biçimde söz varlıklarının zenginleştirilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır.

MEBYDT A1 programının genel amaçları arasında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik olarak şu amaç ifadelerinin bulunduğu tespit edilmiştir:

2. *En temel gereksinimler ya da iyi bilinen konular söz konusu olduğunda, basit ifadeler kullanmaları ve sorulan soruları yanıtlamaları,*
7. *Sayılar, miktarlar, fiyat ve zaman birimleri ile baş etmeleri,*
8. *Basit nezaket kalıplarını kullanmaları,*

Bu amaçlar A1 düzeyinde yabancılar günlük ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olacak söz varlığını ve iletişime yönelik ifade kalıplarının öğretilmesinin hedeflendiğini göstermektedir.

MEBYDT A2 programında ise;

1. *Kendileri ve aileleri, alışveriş, görmek istedikleri yerler, meslekler vb. konularda sıkça karşılaşılan ifade ve deyimleri anlamaları,*
2. *Kendi tecrübelerini uygun ifade ve deyimlerle anlatabilmeleri,*
6. *Geçmişlerini basit ifadeler kullanarak tanımlayabilmeleri,*

A2 düzeyine yönelik yukarıdaki genel amaç ifadeleri, bu seviyede yabancıların aile, iş ve turizm gibi alanlarda, kişisel deneyimlerini ve anılarını anlatmada gerekli olacak Türkçe temel sözcük ve ifade kalıplarını öğrenmeleri gerektiğini göstermektedir.

MEBYDT B1 ve B2 programlarında doğrudan söz varlığını zenginleştirmeye yönelik bir genel amaç bulunmamaktadır.

Genel amaçlar bakımından MEB programlarının daha ayrıntılı olduğu, MV programının ise ana dili olarak Türkçe öğretimi programlarında olduğu gibi genel bir amaç ifadesi belirlediği tespit edilmiştir.

Söz Varlığını Zenginleştirmeye Yönelik Kazanımlar

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik kazanımlar, öğrenme alanları ve dil yetenek düzeyleri temel alınarak tablolar hâlinde gösterilmiştir:

Dinleme / izleme kazanımları

Tablo 1

MV ve MEB Programlarındaki Dinleme Kazanımları

A1	A2	B1	B2	C1	MV Kazanımları	MEB Kazanımları	A1	A2	B1	B2
+					Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri tanır.	Selamlaşma için kullanılan kalıplaşmış ifadeleri ve cümleleri ayırt eder.	+			
+	+				Günlük hayatta sık kullanılan kelimeleri bağlamdan hareketle tahmin eder.	Tanışma için kullanılan kalıplaşmış ifadeleri ve cümleleri ayırt eder.	+			
	+	+	+	+	Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.	Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.				+
		+	+		Mizahi ifadelerin anlamlarını belirler.	Mizahi ifadelerin anlamlarını belirler.				+
+	+	+	+	+	Türkçenin telaffuz özelliklerini fark eder.	Türkçenin telaffuz özelliklerini fark eder.				+
	+	+	+	+	Bir diyalogdaki giriş, konuşmayı sürdürme, sonlandırmaya yönelik kalıp ifadeleri belirler.	Bir diyalogdaki giriş, konuşmayı sürdürme, yönlendirme ve sonlandırmaya yönelik kalıp ifadeleri belirler.				+
		+	+		Konuşmacının anlatım tutumunu (alaycı, ironik veya eleştirel) belirleyen ifadeleri ayırt eder.	Konuşmacının anlatım tutumunu (alaycı, ironik veya eleştirel) belirleyen ifadeleri ayırt eder.				+
	+	+	+		Metinlerdeki anahtar kelimeleri belirler.	Metinlerdeki anahtar kelimeleri belirler.				+
	+				Günlük konuşmalardaki deyimleri ve kalıp ifadeleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.	Dinlediği bir metinde geçen basit yapıdaki deyim ve atasözlerinin anlamını bilir.			+	
+	+				Metindeki teknolojiyle ilgili söz varlığını anlar.	Günlük hayatta kullanılan teknolojik terimleri anlar.			+	
		+	+		Konuşmalardaki teknoloji ve yeniliklerle ilgili ifadeleri belirler.	Konuşmalardaki teknoloji ve yeniliklerle ilgili ifadeleri belirler.				+
+					Sesli veya görüntülü konuşmalarda temel iletişim kalıplarını tanır.	Türkçedeki yapısal özelliklerin anlamaya etkisini belirler.				+

Aslı MADEN

	+	+	+	Mecazlı ifadeleri belirler.	Mecazlı ifadeleri belirler.	+
+	+			Toplumsal yaşam alanlarına yönelik metinlerde kullanılan kelime ve kalıp ifadeleri tanır.	Hatır sorma için kullanılan kalıplaşmış ifadeleri ve cümleleri ayırt eder.	+
	+	+		Mesleklerle ilgili bilgileri belirler.	İş yeri ortamındaki selamlaşma, hatır sorma ve özür dileme kalıplarını ayırt eder.	+
+	+			Nezaket ifadelerini belirler.	İş yeri ortamındaki saygı ifadelerini fark eder.	+
	+			Kabul/ret/onay ifadelerini belirler.	Resmî konuşmalardaki kalıp ifadeleri tanır.	+
		+		Onay/kabul/ret veya ekleme ifadelerini tanır.	Kalıp sözlerinin kullanıldığı farklı durumları anlar. Örnek: “geçmiş olsun”, “hayırlı bayramlar”, “gözün aydın”, “afiyet olsun” vb.	+
+	+			Sayısal ifadeleri tanır.	Türkçe’de sayıları fark eder.	+
	+			Yaygın olarak kullanılan meslek adlarını belirler.	İş alanlarıyla ilgili konulardaki bilinmeyen sözcükleri belirler.	+
		+	+	Resmî konuşmalardaki temel kalıp ifadeleri tanır.	Ülke adları, kullanılan diller ve uyruk için kullanılan sözcükleri fark eder.	+
+				Temel akrabalık adlarını belirler.	Aile bireyleri ve yakın akrabaları için kullanılan sözcükleri fark eder. Örnek: anne, baba, kardeş, abla, amca, dayı, hala vb.	+
	+			Akrabalık adlarını belirler.		
	+			Temel soru ifadelerini tanır.	Evet, hayır sözcüklerini fark eder.	+
+				Basit betimleyici ifadeleri belirler.	Burada, şurada, orada gibi işaret bildiren sözcükleri fark eder.	+
	+	+	+	Betimleyici ifadeleri belirler.	Yer - yön belirten sözcükleri fark eder.	+
+				Temel gerekçelendirme ifadelerini belirler.	Var – yok sözcüklerini fark eder.	+
	+			Metinde geçen gerekçelendirme ifadelerini belirler.	Haftanın günlerini anlar.	+
	+			Gerekçelendirme ifadelerini belirler.	Saat ile ilgili ifadeleri anlar.	+
+	+			Tarih/zaman ifadelerini tanır.	Zaman kavramlarının farkına varır. Örnek: bugün, dün, geçen, önce, sonra vb.	+
+	+			Günlük hayatta sıklıkla kullanılan ölçü	Zaman ifadeleriyle bağlanmış cümleleri anlar.	+

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programlarında Söz Varlığını Zenginleştirme

	birimlerini/miktar ifadelerini tanır.		
+ +	Yol, yön ve adres tarifi içeren basit ifadeleri anlar.	Alışverişe ilişkin temel soru ve kalıpları fark eder.	+
+	Konum bildiren basit ifadeleri tanır.	Meyve ve sebze adlarını anlar.	+
+ +	Ulaşım ve ulaşım araçlarına ilişkin temel bilgileri seçer.	Para birimleri için kullanılan terimleri anlar.	+
+ +	Seyahat ve konaklamaya ilişkin temel bilgileri seçer.	Ölçü birimleri için kullanılan terimleri anlar.	+
+ +	Yardım talebi/izin/ rica/özür içeren ifadeleri tanır.	İlgi alanına giren terimleri anlamlandırır.	+
+	Bir telefon konuşmasındaki basit kalıp sözleri belirler.	Yemek ve yiyecek adlarını anlar.	+
+	Hava durumuyla ilgili temel kavram ve kalıp ifadeleri tanır.	Hava durumu ile ilgili temel kavramları anlar.	+
+	Plan/tasarı/hayalleri bildiren ifadeleri belirler.	Mevsimlerin adlarını fark eder.	+
+ + +	Temel bağdaşıklık öğelerinin anlama etkisini fark eder.	Mevsimler ve aylar ile ilgili sözcükleri fark eder	+
+ +	Bağdaşıklık öğelerinin anlama etkisini fark eder.	İzlediği, dinlediği bir metne ilişkin anahtar sözcükleri bulur.	+
+ +	Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını tanır.	Organ adlarını anlar.	+
+	Çevresindeki nesnelerin adını tanır.	Duyu organlarının adlarını anlar.	+
+	Çevresindeki yer/mekân adlarını tanır.	Duygu durumlarına ait ifadeleri anlamlandırır.	+
+	Metinde geçen deyimleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.	Dinlediği metindeki duygu ifadelerini fark eder.	+
+	Karşılaştırma içeren ifadeleri belirler.	Dinlediği ifadeleri görsellerle eşleştirir.	+
+ +	Öneri ifadelerini belirler.	Dinlediği metinde bazı sözcükleri ayırt eder.	+
+ +	Tekrar bildiren ifadeleri belirler.	Evin bölümlerine ait ifadeleri anlar.	+
+	Tahmin ifadelerini belirler.	Dinlediği bir metinde boş bırakılan yerlerdeki sözcükleri tahmin eder.	+
+ +	Gözlem ve izlenimleri içeren ifadeleri belirler.	İlgi alanına giren konulara ilişkin basit ifadeleri cümlelerin içeriğinden bulur.	+

Aslı MADEN

+	Yorum ve değerlendirme içeren ifadeleri ayırt eder.	Betimleyici ifadeleri belirler.	+
+	Argo ifadelerin anlamlarını belirler	Türkçedeki yansıma sesleri fark eder. (Örneğin; pat, çat, tak... gibi)	+
+ +	Yanlış anlamları veya hatalarını telafi edici kalıpları ayırt eder.	Doğadaki seslerin ayırdına varır. (Örneğin; şırıl şırıl, vız vız... gibi)	+
		Spor dalları ile ilgili sözcükleri tanıır.	+
		Giyecek adlarını anlar.	+
		Renk adlarını anlar.	+
		Hastalık adlarını anlamlandırır.	+
		Taşıt adlarını anlar.	+
23 30 20 11 11	54 Kazanım	57 Kazanım	29 10 7 11

Tablo 1’de görüldüğü üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının dinleme / izleme kazanımları arasında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik MVTYDOÖP’de 54, MEBYDTP’de ise 57 farklı kazanım yer almaktadır. MVTYDOÖP’nin dinleme / izleme kazanımlarından A1 düzeyinde 23, A2’de 30, B1’de 20, B2’de 11 ve C1 düzeyinde 11’inin söz varlığını zenginleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. MEBYDTP’nin dinleme / izleme kazanımlarından ise A1 düzeyinde 29, A2’de 10, B1’de 7 ve B2 düzeyinde 11’inin söz varlığını zenginleştirme içerikli olduğu görülmektedir. Bulgulara göre her iki programda da söz varlığını zenginleştirmek için temel dil kullanımı düzeyinde daha fazla kazanımın yer aldığı, dolayısıyla temel söz varlığının öğretimine önem verildiği söylenebilir. Ayrıca MV programında yer alan söz varlığını zenginleştirmeye dönük kazanımların birden fazla dil yetenek düzeyinde devam ettiği belirlenmiştir. Bu bulgu MV programında önceki söz varlığı ve kazanımlardan yararlanmanın esas alındığına işaret etmektedir. MV ve MEB programlarının dinleme kazanımları arasında ortak olanların çoğunlukta olduğu, ancak günlük iletişimde sıkça başvurulacak ölçü birimi, tarih-zaman, alışveriş, nesne, durum, eşya ve akrabalık adları gibi temel sözcüklerle ilgili söz varlığına dair farklı kazanımların da programlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu özellikleriyle her iki program da CEFR’de dinleme becerisi için belirlenmiş ölçütlere uygun olarak öğrencilerin kendi ve ailesinin yakın çevresindeki nesne ve olaylara, temel kişisel bilgileri ve ihtiyaçları karşılamak için kısa ve basit mesaj ve duyurulara, bilişim araçlarındaki paylaşımlara, ilgi ve uzmanlık alanına dair konuşmaları anlayabilecek düzeyde söz varlığı kazanımları hedeflenmiştir. Dinleme / izleme alanı için belirlenmiş olan kazanımların genel olarak günlük yaşamda karşılaşılabilecek sözlü iletişim durumlarını anlayabilmek için gerekli olabilecek yakın çevre (aile, akraba gibi) ve sıkça karşılaşılan nesne (vasıta,

haberleşme araçları gibi) ve durumlar (hastalık, hava durumu, alışveriş gibi) ile ilgili sözcüklerin öğretilmesine yönelik bir çerçeve oluşturduğu söylenebilir.

Sözlü etkileşim kazanımları

Tablo 2

MV ve MEB Programlarındaki Sözlü Etkileşim Kazanımları

A1	A2	B1	B2	C1	MV Kazanımları	MEB Kazanımları	A1	A2	B1	B2
+					Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri kullanır.	Hatır sorma amaçlı kullanılan ifadeler ile sorular sorar.	+			
+	+				Konuşmalarda duruma uygun (teşekkür, temenni, kutlama vb.) kalıp ifadeleri kullanır.	Uygun kelime ve kalıp ifadeleri kullanarak anlık gelişen durumlara yönelik diyaloglar kurar.				+
	+	+			Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını kullanır.	Karşılaştığı bir durumu uygun ünlem ifadeleri ile anlatır.	+			
	+	+	+	+	Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, temenni, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.	Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, festival, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.				+
	+	+	+		Günlük hayata ilişkin diyaloglara gerekçelendirerek (özür dileme, şikâyet, telafi etme vb.) katılır.	Özel günlere ilişkin ifadeleri kullanır	+			
	+				Diyaloglarında deyim ve kalıp ifadeleri kullanır.	Konuşmalarında basit yapıdaki deyim ve atasözlerini kullanır	+			
		+	+	+	Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.	Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.				+
+	+				Diyaloglarında temel betimleyicileri kullanır.	Anlamını bilmediği sözcüklerin anlamını bağlamdan çıkarır.				+
		+			Diyaloglarında betimleyici ifadeleri kullanır.	Anlatımını zenginleştiren sözcükler kullanır.				+
+					Konuşmalarında tarih/zaman bildiren temel ifadeleri kullanır.	Konuşmalarında durum ve zaman bildiren ifadeleri kullanır. Örnek: hemen, hızlıca, çabucak, ilk olarak, önce, sonra, daha sonra vb.	+			
	+				Tarih/zaman bildiren ifadeleri kullanır.					

Aslı MADEN

+	+	Konuşmalara uygun ifade ve kalıpları kullanarak katılır.	Konuşmalara uygun ifade ve kalıpları kullanarak katılır.	+	
+	+	Diyaloglarında ölçü birimlerini/miktar ifadelerini kullanır.	Alışveriş sırasında para ve ölçü birimlerini kullanarak iletişim kurar.	+	
	+	+	Konuşmayı sürdürmek için uygun ifadeler (teşvik, onay, takdir, itiraz vb.) kullanır.		
+	+	Diyaloglarında onay/kabul/ret ifadeleri kullanır.	Konuşmayı sürdürmek için uygun ifadeler (teşvik, onay, takdir, itiraz vb.) kullanır.	+	
	+	+	Günlük diyaloglarda onay/kabul/ret/ veya ekleme ifadeleri kullanır.		
+	+	+	+	Diyaloğa uygun başlama, sürdürme, sonlandırma ifadeleri kullanır.	+
+	+	+	+	Diyaloglarında öneri ifadeleri kullanır.	+
	+	+	+	Etkileşime dayalı etkinlik veya oyunlara, ilgili söz varlığını kullanarak katılır.	+
+	+	+	+	Yeni öğrendiği kelime ve kalıp ifadeleri doğru telaffuz eder.	+
	+	+	+	Geçmiş olayların/durumların konuşulduğu diyaloglara dilek ve pişmanlık ifadelerini kullanarak katılır.	+
	+	+	Konuşmalarında ikna edici ifadeleri kullanır.	Konuşmalarında ikna edici ifadeleri kullanır.	+
+	+		Konuşmalarında toplumsal yaşam alanlarına yönelik kelime ve kalıp ifadeleri kullanır.		
	+		Konuşmalarında teknolojiyle ilgili söz varlığını kullanır.		
+	+		Sesli veya görüntülü konuşmalarda temel iletişim kalıplarını kullanır.		
+			Nezaket ifadelerini kullanır.		
+	+		Diyaloglarında temel sayısal ifadeleri kullanır.		
	+		Diyaloglarında tahmin ifadelerini kullanır.		

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programlarında Söz Varlığını Zenginleştirme

+					Resmî konuşmalara uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglar kurar.					
	+	+			Resmî ve diplomatik ortamlara uygun kalıp ifadeleri kullanır.					
	+	+	+		Yanlış anlamaları veya hatalarını telafi edici kalıpları kullanır.					
+					Konuşmalarında konum bildiren basit ifadeleri kullanır.					
	+				Diyaloglarında konu bütünlüğünü sağlamaya yönelik ifadeler kullanır.					
+	+				Konuşmalarında temel gerekçelendirme ifadelerini kullanır.					
	+				Konuşmalarında yorum ve değerlendirme ifadeleri kullanır.					
		+			Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeler kullanarak bir diyaloga katılır.					
+	+				Diyaloglarında akrabalık adlarını kullanır.					
+					Konuşmalarda temel soru ifadelerini kullanır.					
14	18	18	15	11	38 Kazanım	19 Kazanım	2	4	2	11

Tablo 2’de görüldüğü üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının sözlü etkileşim kazanımları arasında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik MVTYDOÖP’de 38, MEBYDTP’de ise 19 farklı kazanım yer almaktadır. MVTYDOÖP’nin sözlü etkileşim kazanımlarından A1 düzeyinde 14, A2’de 18, B1’de 18, B2’de 15 ve C1 düzeyinde 11’inin söz varlığını zenginleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. MEBYDTP’nin dinleme / izleme kazanımlarından ise A1 düzeyinde 2, A2’de 4, B1’de 2 ve B2 düzeyinde 11’inin söz varlığını zenginleştirmeye yöneliktir. Bulgulara göre MV programının sözlü etkileşim alanında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik daha fazla kazanım bulunmaktadır. Ayrıca MV programında sözlü etkileşim için belirlenmiş kazanımların dil yetenek düzeylerinde yinelenildiği, daha önceki dil becerilerinden yararlanmanın esas alındığı dikkat çekmektedir. MV ve MEB programlarının sözlü etkileşim kazanımlarının büyük oranda ortaklık gösterdiği, ancak MV programda sözlü etkileşim becerilerine yönelik farklı kazanımlarla daha kapsamlı bir planlamanın olduğu söylenebilir. Bu özellikleriyle her iki

programda da CEFR’de sözlü etkileşim / karşılıklı konuşma için belirlenmiş ölçütlere uygun olarak -MV programında daha ayrıntılı biçimde- kendini basit bir biçimde ifade etmeye, olağan durumlarda, alışverişte ve işteki sosyal bilgi alışverişleri ile başa çıkabilmeye, hazırlık yapmadan günlük ya da uzmanlık gerektiren bir konuşmaya katılmaya, resmi veya resmi olmayan ortamlarda görüş belirtmeye, ana dili konuşurları ile görüşmeye ve tartışmalara katılmaya yönelik söz varlığı kazandırılması temele alınmıştır.

Bulgulardan hareketle sözlü etkileşim kazanımlarının genel olarak, günlük yaşam, iş ve kültürel bağlamlarda hem yabancılarla hem de ana dil konuşurları ile diyaloga girebilecek düzeyde söz varlığının öğretilmesini hedeflediği anlaşılmaktadır.

Sözlü üretim kazanımları

Tablo 3

MV ve MEB Programlarındaki Sözlü Üretim Kazanımları

A1	A2	B1	B2	C1	MV Kazanımları	MEB Kazanımları	A1	A2	B1	B2
+		+	+	+	Kelimeleri doğru telaffuz eder.					+
	+				Yeni öğrendiği kelime ve kalıp ifadeleri doğru telaffuz eder.	Kelimeleri doğru telaffuz eder.				
+	+	+	+	+	Konuşmalarında yeni öğrendiği kelime ve kalıp ifadeleri kullanır.	Konuşmalarında yeni öğrendiği kelime ve kalıp ifadeleri kullanır.				+
+					Konuşmalarında temel betimleyici ifadeleri kullanır.					+
	+				Konuşmalarında betimleyici ifadeleri kullanır.	Betimleyici ifadeler kullanarak konuşmalar yapar.				
		+	+		Betimleyici ifadeler kullanarak konuşmalar yapar.					
+					Görsel öğelerle verilen basit görünümleri uygun ifadeler kelime ve kalıp ifadeleri söyler.	Aile bireylerinin dış görünüşünü uygun ifadeler kullanarak betimler. Örnek: Saç rengi, göz rengi, boyu vb.				+
+					Konuşmalarında tarih/zaman bildiren temel ifadeleri kullanır.	Mevsim ve ayların adlarını cümle içinde uygun yerde ve doğru biçimde kullanır.				+
+					Konuşmalarında tarih/zaman bildiren ifadeleri kullanır.	Olayların kronolojik sırasını gösteren sözcükleri kullanır.				+

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programlarında Söz Varlığını Zenginleştirme

+	+	Konuşmalarında temel sayısal ifadeleri kullanır.	Geleceğe ilişkin olasılık içeren ifadeler kullanır.	+
	+	Tahminlerini basit ifadelerle anlatır.	Tahminlerini anlatırken olasılık ifadelerini kullanır	+
	+	Konuşmalarında deyim ve kalıp ifadeleri kullanır.	Deyimler ve kalıplaşmış ifadeler kullanır. (Örneğin; Sıhhatler olsun, maşallah)	+
+		Nezaket ifadelerini kullanır.	Selamlaşma ve hatır sorma kalıplarıyla iletişim kurar.	+
	+	Konuşmalarında nezaket ifadelerini kullanır.	Temel sağlık terimlerini kullanır.	+
	+	Konuşmalarında kabul/ret/onay ifadelerini kullanır.		+
	+	Konuşmalarında onay/kabul/ret veya ekleme ifadelerini kullanır.	Konuşmalarında onay/kabul/ret veya öneri ifadelerini kullanır.	
	+	Kutlama/tebrik/temenni/teşekkür/davet/taziye içerikli basit konuşmalar yapar.		
	+	Kutlama/tebrik/teşekkür/temenni/davet/taziye içerikli konuşmalar yapar.		
	+	Dilek ve pişmanlık ifadelerini kullanarak geçmiş olaylar/durumlar hakkında konuşur.	Dilek ve pişmanlık ifadelerini kullanarak geçmiş olaylar/durumlar hakkında konuşur.	+
	+	Konuşma aşamalarına (başlama, sürdürme ve bitirme) uygun kalıp ifadeleri kullanır.	Konuşma aşamalarına (başlama, sürdürme ve bitirme) uygun kalıp ifadeleri kullanır.	+
+	+	Konuşmalarında gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	Konuşmalarında gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	+
	+	Konuşmalarında öneri ifadelerini kullanır.	Diyaloglarında öneri ifadeleri kullanır.	+
	+	Konuşmalarında bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır.	Konuşmalarında bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır.	+
	+	Konuşmalarında söz sanatı/mecazlı ifade/kişisel bağdaştırma kullanır.		
	+	Konuşmalarında konuşma ortam ve bağlamına uygun ifadeleri kullanır.	Konuşmalarında, konuşma ortam ve bağlamına uygun ifadeleri kullanır.	+
	+	Konuşmalarında mizahi öğeler kullanır.	Konuşmalarında mizahi öğeler kullanır.	+

Aslı MADEN

+		Konusmalarında ölçü birimlerini/miktar ifadelerini kullanır.	Alışveriş sırasında miktar ifadelerini kullanır.	+								
			Alışverişte ödeme ile ilgili ifadeleri kullanır.	+								
+	+	Konusmalarında bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeleri kullanır.	Gerekliklik ve zorunluluk belirten ifadeleri kullanarak diyaloglar kurar.	+								
			Gerekliklik ve zorunluluk belirten ifadeleri kullanarak uyarılarda bulunur.	+								
+	+	Plan/tasarı/ hayallerini uygun ifadeleri kullanarak anlatır.	Konusmalarında durum ve zaman bildiren ifadeleri kullanır.	+								
			Soru kalıplarını doğru bağlamlarda kullanır.	+								
			Anlatımını ikilemeler kullanarak güçlendirir.	+								
8	14	11	12	8	30	Kazanım	26	Kazanım	3	8	6	9

Tablo 3'te görüldüğü üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının sözlü üretim kazanımları arasında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik MVTYDOÖP'de 30, MEBYDTP'de ise 26 farklı kazanım yer almaktadır. MVTYDOÖP'nin sözlü üretim kazanımlarından A1 düzeyinde 8, A2'de 14, B1'de 11, B2'de 12 ve C1 düzeyinde 8'inin söz varlığını zenginleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. MEBYDTP'nin sözlü üretim kazanımlarından ise A1 düzeyinde 3, A2'de 8, B1'de 6 ve B2 düzeyinde 9'unun söz varlığını zenginleştirmeye yöneliktir. MV programında daha fazla söz varlığını zenginleştirme kazanımının olduğu, bazı ortak kazanımlar olsa da MEB programındaki kazanımların MV programında birden fazla kazanımla karşılandığı görülmektedir. MV programında daha önceki alanlarda olduğu gibi sözlü üretim kazanımlarının da yetenek düzeylerinde devam etmesi, yetenek düzeyleri arasında bağ kurmanın burada söz konusu olması dikkat çekmektedir. CEFR'de sözlü üretim alanı için belirlenmiş ölçütlere uygun olarak, programlarda bir kişi ya da yeri betimlemek için basit ve kalıp ifadeleri kullanmaya, ailesini, yaşadığı yeri ve işini betimleyerek anlatmaya, deneyimlerini, düşlerini, beklentilerini, planlarını birbiriyle bağlantılı biçimde sözlü olarak aktarmaya, bir film veya kitap hakkında konuşmaya, akademik ve mesleki konularda görüş paylaşmaya ve tartışmalara katılmaya dair söz varlığının kazandırılmasının hedeflendiği görülmektedir.

Bulgulardan yola çıkarak, programlarda sözlü etkileşim becerilerini kalıp ifadelerle, gerekçelendirme, betimleyici, bağlayıcı ifadelerle desteklemenin esas

alındığı, böylece dil öğrenen kişinin kendisini akıcı biçimde ve dayanaklar sunarak ifade etmesinin sağlanmasına çalışıldığı söylenebilir.

Okuma kazanımları

Tablo 4

MV ve MEB Programlarındaki Okuma Kazanımları

A1	A2	B1	B2	C1	MV Kazanımları	MEB Kazanımları	A1	A2	B1	B2
+					Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili kelime ve kalıp ifadeleri tanır.	Tanışma, selamlaşma, hatır sorma durumlarında kullanılan kalıp ifadeleri ayırt eder.	+			
+	+	+			Toplumsal yaşam alanlarına yönelik metinlerde kullanılan kelime ve kalıp ifadeleri tanır.	Kişisel bilgilere ilişkin kavramları (ad, soyad, yaş, uyruk, meslek) anlamlandırır.	+			
+					Temel akrabalık adlarını tanır.	Akraba adlarına ilişkin yapılan tanımlamaları eşleştirir.		+		
	+				Okuduğu metinde geçen akrabalık adlarını belirler.					
		+	+	+	Bir uzmanlık alanıyla ilgili temel terim ve kalıp ifadeleri anlar.	Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeleri anlar.				+
+	+				Yardım talebi/izin/ rica/özür içeren ifadeleri tanır.	Yazılı olarak verilen özür dileme kalıplarını ayırt eder.				+
+	+				Temel bağdaşıklık öğelerinin anlama etkisini fark eder.	Metinde geçen bağlayıcı unsurları ayırt eder.				+
		+	+		Bağdaşıklık öğelerinin anlama etkisini fark eder.					
+	+				Günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan bilgilendirme, yönlendirme ve uyarı içeren levha ve simgeleri tanır.	Görsele ilişkin verilen sözcükleri okur.		+		
+	+				Basit betimleyici ifadeleri tanır.	Karmaşık betimleyici ifadeleri belirler.				+
		+	+	+	Karmaşık betimleyici ifadeleri belirler.					
	+	+	+	+	Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.	Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.				+
	+				Sık kullanılan deyimleri bağlamdan hareketle anlamlandırır.	Bağlamdan hareketle mecazlı ifadeleri ve kalıpları anlamlandırır.				+
		+	+	+	Bağlamdan hareketle mecazlı ve/veya kalıp ifadeleri anlamlandırır.	Metinde geçen basit yapıdaki deyim ve atasözlerini fark eder	+			

Aslı MADEN

+	+	+	+	Onay/kabul/ret ifadelerini belirler.	Kabul/ret/onay veya öneri ifadelerini belirler.	+
+	+			Metinlerdeki basit karşılaştırma unsurlarını belirler.	Karmaşık metinlerdeki karşılaştırma unsurlarını belirler.	+
		+	+	Karmaşık metinlerdeki karşılaştırma unsurlarını belirler.		
		+	+	Metindeki genelleme/şart/varsayım veya olasılık bildiren ifadeleri ayırt eder.	Metindeki genelleme/şart/varsayım veya olasılık bildiren ifadeleri ayırt eder.	+
	+	+	+	Mizahi unsurları belirler.	Mizahi unsurları belirler.	+
		+		Grafik, tablo, diyagram gibi unsurlarla sunulan terim, kısaltma, kavram ve bilgileri belirler.	Metinlerde sıkça karşılaşılan kısaltmaları anlar.	+
	+			Metinlerde sıkça karşılaşılan kısaltmaları anlar.		
	+	+	+	Anahtar kelimeleri belirler.	Anahtar kelimeleri belirler.	+
	+	+	+	Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, temenni, taziye, bayram, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri ve anlamlarını belirler.	Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, festival, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri ve anlamlarını belirler.	+
+				Kişisel görüş bildiren ifadeleri seçer.	Okuduğu metindeki anlatımı kuvvetlendiren pekiştirmeleri fark eder.	+
+	+			Metinlerdeki günlük rutinlere ilişkin ifadeleri belirler.	Metinde geçen ikileme, yansıma gibi sözcüklerin ayırdına varır.	+
+				Sayıları tanıır.	Metindeki ünlem ifadelerini anlamlandırır.	+
	+	+		Sayısal ifadeleri ayırt eder.	Okuduğu metindeki eylem isimlerini fark eder.	+
+				Bir metinde tercih/teklif bildiren ifadeleri seçer.	İlgi alanına giren bir metindeki bilinmeyen sözcükleri bağlamsal ipuçlarından hareketle tahmin eder.	+
+				Bir metinde tavsiye/uyarı bildiren ifadeleri seçer.		
+				Temel gerekçelendirme ifadelerini belirler.		
	+			Gerekçelendirme ifadelerini belirler.		

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programlarında Söz Varlığını Zenginleştirme

+	Metinlerde geçen gerekçelendirme ifadelerini tanır.
+ +	Temel soru ifadelerini tanır.
+ +	Temel soru kalıplarına yönelik bilgileri belirler.
+	Hava durumuyla ilgili kavram ve kalıp ifadeleri tanır.
+	Ulaşım ve ulaşım araçlarına ilişkin temel bilgileri seçer.
+	Seyahat ve konaklamaya ilişkin temel bilgileri seçer.
+ +	Nezaket ifadelerini belirler.
+	Plan/tasarı/hayalleri bildiren ifadeleri belirler.
+	Metindeki plan/tasarı/hayalleri anlatan ifadeleri belirler.
+	İstek veya şikâyetlerini anlatan ifadeleri tanır.
+	Metinlerdeki istek/ihtiyaç, şikâyet vb. içeren ifadeleri ve temel iletiyi belirler.
+ +	Günlük hayatta sıklıkla kullanılan ölçü birimlerini / miktar ifadelerini tanır.
+ +	Tarih/zaman ifadelerini tanır.
+	Öneri ifadelerini belirler.
+ + +	Resmî veya özel yazışmalardaki kelime ve kalıp ifadeleri belirler.
+	E-posta veya mektuplardaki kalıp ifadeleri belirler.
+ +	Metinlerdeki temel duygu ifadelerini belirler.
+	Tahmin ifadelerini belirler.
+ +	Gözlem ve izlenim içeren ifadeleri belirler.
+	Metinlerdeki dolaylı anlatım içeren ifadeleri belirler.
+	Tekrar bildiren ifadeleri belirler.
+	Metinden konum bildiren basit ifadeleri seçer.
+	Teknolojiyle ilgili söz varlığını belirler.

Aslı MADEN

+	+	+	+	+	+	Metindeki basit çıkarım ifadelerini belirler.
+	+	+	+	+	+	Bir metnin akışını ve anlam bütünlüğünü sağlayan ifadeleri belirler.
+	+	+	+	+	+	Edebî metinlerdeki örtülü anlamları, göndermeleri belirler.
+	+	+	+	+	+	Edebî metinlerdeki söz sanatlarını belirler.
27	26	20	14	12	58	Kazanım
23	Kazanım	2	4	6	11	

Tablo 4'te görüldüğü üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının okuma kazanımları arasında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik MVTYDOÖP'de 58, MEBYDTP'de ise 23 farklı kazanım yer almaktadır. MVTYDOÖP'nin okuma kazanımlarından A1 düzeyinde 27, A2'de 26, B1'de 20, B2'de 14 ve C1'de 12'sinin söz varlığını zenginleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. MEBYDTP'nin okuma kazanımlarından ise A1 düzeyinde 2, A2'de 4, B1'de 6 ve B2 düzeyinde 11'i söz varlığını zenginleştirmeye yöneliktir. MV programının okuma alanındaki kazanım sayısı ve dil yetenek düzeylerine dağılımına bakıldığında, MEB programına göre daha kapsamlı ve yoğun bir söz varlığı öğretiminin hedeflendiği açıktır. MEB programının okuma alanında söz varlığına dair kazanım oldukça az olması, A1 ve A2 düzeyinde sadece tanışma, selamlaşma, akrabalık, ünlem, basit deyimler gibi konularda 6 kazanımla sözcük öğretiminin planlaması, Türkçe temel söz varlığı kazandırmaya dair MV programındaki birçok konunun göz ardı edildiğini göstermektedir. Bununla birlikte MEM programındaki söz varlığını zenginleştirmeye yönelik okuma kazanımlarının çoğunluğu MV programı ile ortaktır ancak MV programında bunların dışında günlük yaşam, meslek ve diğer okuma becerilerinde sözcük kullanımını temel alan birçok kazanım yer almaktadır. Dolayısıyla MV programının CEFR'de okuma alanı için belirlenmiş tabela, afiş ve kataloglardaki adları ve basit cümleleri anlama, reklam, prospektüs, menü ve tarife gibi gündelik belgelerdeki özel bilgiyi bulma, mektupları anlama, iş mektuplarını anlama, metnin türüne göre okuma hızını ve stilini ayarlama, okuduğu metindeki sözcükleri çoğunu ve deyimleri anlama için gerekli söz varlığını kazandırma için uygun bir planlama içerdiği, ancak MEB programının bu açıdan sınırlı olduğu söylenebilir.

Bulgulardan hareketle, söz varlığının zenginleşmesinde oldukça önemli olan okuma becerisinden yararlanma konusunda MV programının daha yeterli olması dikkat çekmektedir. Nitekim MEB programındaki söz varlığı kazanımlarının genel kalması, buna karşın MV programındaki kazanımlarda

okuma materyalleri ile söz varlığı öğretiminin desteklenmesi bu bulguyu açıklamaktadır.

Yazma kazanımları

Tablo 5

MV ve MEB Programlarındaki Yazma Kazanımları

A1	A2	B1	B2	C1	MV Kazanımları	MEB Kazanımları	A1	A2	B1	B2
+	+	+	+	+	Yeni öğrendiği kelimeleri ve kalıp ifadeleri yazar.	Yazılarında yeni öğrendiği kelimeleri/kalıp ifadeleri kullanır.				+
		+	+	+	Belli cümle kalıpları veya ifadeleri farklı şekillerde yeniden yazar.	Belli cümle kalıpları veya ifadeleri farklı şekillerde yeniden yazar.				+
+	+				Yazılarında tarih/zaman ifadelerini kullanır.	Yazılarında zaman ifadelerini kullanır.			+	
						Olayların kronolojik sırasını gösteren sözcükleri kullanarak cümleler yazar.			+	
+	+				Yazılarında sayıları harf ve rakamla ifade eder.	Ayların adlarını yazar			+	
						Yazılarında durum ve zaman bildiren ifadeleri kullanır.			+	
						Mevsimlerin adlarını yazar.			+	
+					Yazılarında temel soru ifadelerini kullanır.					
	+				Yazılarında soru ifadelerini kullanır.	Var – yok sözcüklerini uygun yerlere yazar.	+			
	+				Temel soru kalıplarına karşılık gelen bilgileri yazar.					
+	+				Yazılarında ölçü birimlerini/miktar ifadelerini kullanır.	Cümleleri, uygun belgisiz zamirleri kullanarak tamamlar.			+	
	+	+	+	+	Resmî yazışmalarda uygun kalıp ifadeleri kullanır.	Resmî yazışmalarda uygun kalıp ifadeleri kullanır.				+
	+	+	+	+	Yazılarında öneri ifadelerini kullanır.	Yazılarında öneri ifadelerini kullanır.				+
		+	+		Belli bir alana yönelik temel terimleri kullanarak metinler yazar.	Belli bir alana yönelik temel terimleri kullanarak metinler yazar.				+
+	+				Yazılarında toplumsal yaşam alanlarına yönelik kelime ve kalıp ifadeleri kullanır.	Yazışmalarında hitaplarda ve istek bildirimlerinde uygun sözcükleri kullanır.			+	
+	+	+	+	+	Bağdaşıklık unsurlarına dikkat ederek metinler yazar.	Bağdaşıklık unsurlarına dikkat ederek yazar.				+
		+			Bağlayıcıları kullanarak nesne/yer/durum veya olaylar	Bağlayıcıları kullanarak nesne/yer/durum veya				+

Aslı MADEN

	ilgili görüşlerini anlatan metinler yazar.	olaylarla ilgili görüşlerini anlatan metinler yazar.	
+	Bağlayıcı öğeleri kullanarak paragraf yazar.		
+	Cümle bağlayıcılarını kullanarak kısa metinler yazar.		
+	Dilek ve pişmanlık ifadelerini kullanarak geçmiş olaylara/durumlara ilişkin metinler yazar.	Dilek ve pişmanlık ifadelerini kullanarak geçmiş olaylara/durumlara ilişkin metinler yazar.	+
+	Metinlerinde bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır.		
+	Bağlama uygun kelimeleri seçerek cümleler oluşturur.	Metinlerinde bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır.	+
+	Yazılarında sık kullanılan deyimlere yer verir.		
+	Deyimleri kullanarak kısa metinler yazar.		
+	Yazılarında nezaket ifadelerini kullanır.	Sağlık terimlerini içeren metinler yazar.	+
+	Yazılarında kişisel görüş bildiren ifadeleri/kalıpları kullanır.	Dinlediği bir metinde boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri yazar.	+
+	Yazılarında duygu / düşünce / görüş bildiren ifadeleri/kalıpları kullanır.	Dinlediği bir metinde boş bırakılan yerlere duyduğu sözcükleri yazar	+
+	Aynı kavram alanına giren kelimeleri kullanarak metinler yazar.	Görseli verilmiş olan bir durumun sözcüklerini seçerek düzenli cümle oluşturabilir.	+
+	Yazılarında tahmin ifadelerini kullanır.	Görseli verilmiş nesnelerin isimlerini eşleştirebilir.	+
+	Tavsiye/uyarı ifadeleri içeren metinler yazar.	“Etmek” ve “ olmak” yardımcı fiilleri ile kurulan sözcükler yazar.	+
+	Tercih/teklif ifadeleri içeren metinler yazar.	Yansıma sözcükleri dinleyip yazar.	+
+	Yazılarında yardım talebi / izin /rica/özür ifadelerini kullanır.		
+	Temel niteleyicileri kullanarak betimleyici metinler yazar.		
+	Yazılarında teknolojiyle ilgili söz varlığını kullanır.		
+	Yazılarında tekrar bildiren ifadeleri kullanır.		
+	Yazılarında temel gerekçelendirme ifadelerini kullanır.		

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programlarında Söz Varlığını Zenginleştirme

+	Yazılarında gerekçelendirme ifadelerini kullanır.									
+	Yazılarında basit karşılaştırma ifadelerini kullanır.									
+	Yazılarında karşılaştırma içeren ifadelere yer verir.									
+	Yazılarında konum bildiren basit ifadeleri kullanır.									
+	+	+	+	Anahtar kelimelerden hareketle metinler yazar.						
+	+	+	+	Metinlerinde kısaltmalara yer verir.						
				+	Bilimsel ifade ve kalıpları kullanarak tartışmacı metinler yazar.					
12	21	16	11	13	40 Kazanım	25 Kazanım	3	7	5	9

Tablo 5'te görüldüğü üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının yazma kazanımları arasında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik MVTYDOÖP'de 40, MEBYDTP'de ise 25 farklı kazanım yer almaktadır. MVTYDOÖP'nin yazma kazanımlarından A1 düzeyinde 12, A2'de 21, B1'de 16, B2'de 11 ve C1'de 13'ünün söz varlığını zenginleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. MEBYDTP'nin yazma kazanımlarından ise A1 düzeyinde 3, A2'de 7, B1'de 5 ve B2 düzeyinde 9'u söz varlığını zenginleştirmeye yöneliktir. MV programında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik MEB programından daha fazla kazanımın olduğu, ayrıca iki programda ortak kazanım ifadelerinin önceki alanlara göre daha az sayıda olsa da bulunduğu görülmektedir. Yazma becerisi dil eğitiminin en zorlu ve son halkasıdır. Çünkü biçim ve anlam düzeyinde birçok kuralın bilinip uygulanabilmesine dayanır. Yabancı dil öğretiminde bu husus daha büyük zorlukları beraberinde getirmektedir. Ancak MEB programında yabancılara Türkçe yazma becerisi öğretilirken belirli kazanımlarla ve yetenek düzeylerinde birbirinden bağımsız bir planlanmanın yapılması bu hususun yeterince dikkate alınmadığına işaret etmektedir. Temel söz varlığının yazılı anlatımda kullanımına yönelik A1 düzeyinde Var – Yok sözcüklerinin öğretimine, görsellerden sözcük seçme ve eşleştirme becerisine dayalı 3 kazanımla yetinilmesi bu bulguyu açıklamaktadır. CEFR'de yazma alanı için belirlenmiş selam, hatır sorma için kısa metin yazma, adres ve kimlik bilgileri forma işleme, kısa not ve mesaj, kişisel mektup yazma, farklı konularda birbiriyle bağlantılı metinler yazma, kaynaklardan edindiği bilgilerle ayrıntılı metinler yazıp kabul ve karşı çıkmaya dair görüşlerini belirtebilme gibi ölçütlerin MV programında ayrıntılı kazanımlarla karşılandığı, ancak MEB programının bu ölçütleri karşılayabilecek kazanımlar açısından sınırlı kaldığı söylenebilir. Nitekim MV programında karşılaştırma,

gerekçelendirme, kişisel görüş, aynı kavram alanına giren sözcükleri kullanma gibi kazanımlarla yetenek düzeylerine bağlı olarak üst düzey yazma becerilerine dair söz varlığının kazandırılmasına da çalışıldığı görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarını, söz varlığını zenginleştirme açısından incelemeyi amaçlayan araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında iletişimsel dil yaklaşımının benimsendiği tespit edilmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda MVTYDOÖP’de iletişimsel işlev ve ihtiyaçlar için belirli dil kalıpları ve söz varlığının gerektiğine temas edilmiştir. MEB programlarında yaklaşım açıklanırken söz varlığına dair böyle bir ilişkilendirme bulunmamaktadır. MVTYDOÖP’de uygulama ilkeleri, yöntem ve teknikler, izlence tablolarında, benzer şekilde MEBYDT programlarında dil becerilerine ilişkin yeterli tanımlamalarında, temaların uygulanmasına ve araç-gereç kullanmaya dair açıklamalarda söz varlığı öğretimine dair açıklamalara yer verildiği belirlenmiştir. Söz varlığına ilişkin örneklendirme ve sürece dair açıklamalar bakımından MV programının daha kapsamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Söz varlığını zenginleştirmeye dair genel amaçlar bakımından MEB programlarında birden fazla genel amaç ifadesine yer verildiği, buna karşın MV programında ana dili olarak Türkçe öğretimi programlarında olduğu gibi genel bir amaç ifadesinin belirlendiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, MEB programlarının modüler olması ve kurslarda kullanılmasından dolayı uygulayıcılara hızlı ve kolay çözümler sunmak için ayrıntılı hazırlanması, MV programının okul öncesinden liseye kadar öğrenme-öğretme sürecinin her unsuruna dair açıklamalar içermesinden dolayı genel amaçlarının kapsayıcı olması ve diğer kısımlarda (uygulama ilkeleri, izlence tablolarında olduğu gibi) ayrıntılarının verilmesi ile açıklanabilir.

Söz varlığını zenginleştirmeye dair kazanımlar bakımından MV ($f=250$) programlarının MEB ($f=150$) programlarından daha ayrıntılı hazırlandığı belirlenmiştir. Bulgulara göre, MV programında dinleme / izleme alanı dışındaki tüm alanlarda daha fazla sayıda kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca MV programında yer alan kazanımların farklı dil yetenek düzeylerinde de tekrarlandığı dolayısıyla devamlılık sergilendiği ulaşılan önemli sonuçlardandır. Bu özellik MEB programlarında gözlenmemektedir. Yine MV programındaki söz varlığı kazanımlarının dil yetenek düzeylerine genel olarak dengeli dağıldığı,

ancak MEB programında bu durumun geçerli olmadığı B2 düzeyinde tüm alanlarda daha fazla kazanıma yer verildiği görülmüştür. Diğer taraftan söz varlığına yönelik kazanımların MV programında dinleme / izleme ve okuma alanında, MEB programlarında ise dinleme / izleme alanında yoğun bir dağılım sergilediği tespit edilmiştir. Yağmur Şahin ve diğerlerinin (2013) ve Sallabaş'ın (2012) araştırmalarında yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme ve konuşma becerisini öğrenmede zorlandıkları belirlenmiştir. Araştırmada hem MV hem de MEB programlarından dinleme / izleme, sözlü etkileşim ve üretim alanlarında söz varlığına yönelik ayrıntılı biçimde kazanım planlaması sözü edilen ihtiyacı karşılar niteliktedir. MEB programlarındaki söz varlığını zenginleştirmeye dair kazanımların, sözlü üretim ve yazma alanında yoğunluğu azalsa da MV programı ile ortak olduğu araştırmanın önemli sonuçlarındandır. Ortak kazanımlarla birlikte MV programında temel söz varlığına, sözlü etkileşim ve günlük yaşam, meslek ve diğer okuma becerilerine dair farklı kazanımların da bulunduğu gözlenmiştir. Ulutaş ve Kara'nın (2019) Ankara ve Gazi Üniversitesi TÖMER öğretim programlarındaki okuma kazanımları üzerine yaptıkları araştırmada, bu programlardaki kazanımların birden fazla yargı içerdiği tespit edilmiştir. Araştırmada incelenen programlarda yer alan söz varlığı kazanımlarında da birden fazla nesne, durum ve araç ile ilgili sözcüğün öğretiminin hedeflendiği görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarındaki söz varlığına yönelik kazanımların hazırlanmasında, Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni'nin (CEFR, 2001, 2009) dil becerilerine yönelik ortak ölçütlerine genel anlamda uyulduğu belirlenmiştir. MV ve MEV programlarında dinleme / izleme, sözlü üretim alanlarında ortak ölçütler açısından benzer bir durumun görüldüğü, ancak söz varlığına yönelik sözlü etkileşim, okuma ve yazma kazanımlarının belirlenmesinde ortak ölçütlerin karşılanma düzeyinin MVTYDOÖP'de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akçay'a (2019) göre de CEFR'deki ölçütler Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde göz önünde bulundurulmalı, ders kitapları, program ve etkinlik hazırlama süreçlerinde yararlanılmalıdır. Durukan ve Maden (2018) ise program geliştirme ile ilgili çalışmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı geliştirme sürecinde CEFR'yi en önemli dayanaklardan biri olarak kabul etmektedirler. Kardaş ve Kaya (2019b) da yabancılarla Türkçe öğretiminde uluslararası standartlara uygun programların gerekliliği üzerinde durmaktadır. Nitekim Kardaş ve Kaya konuyla ilgili çalışmalarında, MVTYDOÖP'nin 21. Yüzyıl Becerileri (OECD, 2007)'ni ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (<https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/avrupa-yeterlilikler-cercevesi>)'ni referans aldığını ifade etmektedir. Bahsedilen kuramsal dayanaklar ulaşılan sonuçları desteklemektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarındaki kazanımlar arasında bir karşılıklı olma ve devamlılık ilişkisinin gözlemlendiği tespit edilmiştir. Bu ilişkinin MV programında ağırlıklı olmakla birlikte MEB programında da görüldüğü söylenebilir. Anahtar kelime, yeni kelime ve kalıp ifadeler, deyimler ve mecazlı ifadeler, tahmin etme, akrabalık, zaman, ulaşım, bağlama görelilik, bağdaşıklık, bağlayıcı, betimleyici, teknoloji, onay, özür, şikâyet, teklif, meslek ve uzmanlık alanlarına ilişkin söz varlığı kazanımları bu sonuç için örnek olarak gösterilebilir. Ana dili öğretimi programlarına dair Karadağ'ın (2012) anlama, Güzel ve Karadağ'ın (2013) anlatma kazanımları arasında yeterli ilişkinin olmadığına ve bu durumun eksiklik olarak kabul edildiğine dair tespitleri araştırmada ulaşılan sonuçları desteklemektedir. Aydoğdu ve arkadaşları (2019) tarafından yabancılara Türkçe sözcük öğretiminde öğretmenlerin öğretilecek sözcükleri tekrar sunmak için farklı yollara başvurdıkları yönünde tespitlere ulaşılmıştır. Dolayısıyla Türkçe öğrenen yabancılara hedef sözcükleri farklı dil beceri ve etkinliklerinde tekrar sunmak önem arz etmektedir. Ancak bunun için programın hedefleri ortaya koyması ve öğreticilere rehber olması gereklidir. Bu açıdan araştırmadaki kazanımlarının devamlılığına ilişkin tespitler bu hususla örtüşmektedir.

Sonuç olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının söz varlığını zenginleştirme için genel amaç belirlediği, öğrenme-öğretme sürecine yol gösterecek açıklamalar içerdiği ve öğrenme alanlarına yönelik farklı sayıda kazanım içerdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte söz varlığına yönelik kazanım sayısı, öğrenme alanlarına ve yetenek düzeylerine dağılımı açısından MV programlarında daha ayrıntılı ve dengeli bir tablonun söz konusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. MEB programlarında bu açıdan sınırlı bir durumun varlığından bahsedilebilir. Ayrıca farklı öğrenme alanları için hazırlanmış söz varlığına yönelik kazanımlar arasındaki devamlılık açısından da MV programının üstün özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- 1) Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında söz varlığı öğretimine yönelik öğreticilere yol gösterecek açıklamalar; hazırlık, eğitim durumu, etkinlik çözümü, ölçme ve değerlendirme unsurları dikkate alınarak yeniden yapılandırılabilir. İncelenen MEB programlarının bu açıdan genel açıklamalarla yetinmesi, MV programındaki izlenim tabloları gibi ayrıntıları içermemesi bu öneriyi önemli kılmaktadır.
- 2) Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında sözlük kullanma alışkanlığı konusunda açıklama ve kazanımlara yer verilebilir. Zira

incelenen programlarda sözlük kullanma becerilerine yönelik yeterli içeriğin olmadığı görülmüştür.

- 3) Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında kazanımlar arasında devamlılık ilişkisi kurulurken dil becerilerine yönlendiren ifadeler daha fazla yer verilebilir.
- 4) Yabancı dil öğretim programlarında kazanımların dil yetenek düzeylerindeki devamlılığı gözden geçirilmelidir. Bu hususta MEB programlarında kapsamlı düzenlemeye ihtiyaç olduğu söylenebilir.
- 5) MEB programlarındaki söz varlığı kazanımlarının öğrenme alanlarına ve yetenek düzeylerine dağılımı gözden geçirilebilir. Bu yapılırken MV ve diğer programlardaki durum da dikkate alınmalı ve böylece ortak öğretim ölçütlerinin oluşması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akçay, A. (2019). Diller için Avrupa ortak başvuru metni. M.N. Kardaş (Ed.) *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi* içinde (s.155-176). PegemA Yayınları.
- Arı, G. (2017). Türkçe dersi öğretim programı'ndaki (ortaokul) okuma kazanımlarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 685-703.
- Arslan, N. & Durukan, E. (2014). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 247-265.
- Aşık, U. (2007). *Yabancılar için Temel Türkçe Sözlük Varlığının Oluşturulması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydoğdu, Z., Aydoğdu, Y. & Asmaz, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçede kelime öğretimi üzerine bir durum tespiti: Suriyeli ortaokul öğrencilerine Türkçe öğreten öğretmenler örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2(2), 152-164.
- Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi. <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/avrupa-yeterlilikler-cercevesi>, Erişim tarihi: 21.05.2020.
- Baş, B. (2006). *1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Başkan, Ö. (2006). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*. Multilingual yayınları.
- Bayraktar, N. (2010). Yabancılar Türkçe öğretiminde anlamca birbirine yakın sözcüklerin beraber öğretilmesinin yarattığı sorunlar üzerine. Subaşı Uzun, L. ve Bozkurt, Ü. (Ed.). *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar* içinde (s. 388-393). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Büyükkız, K. K. & Hasırcı, S. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- Cohen, L. & Manion, L. (2001). *Research Methods in Education* (5th Edition), Routledge Falmer Pub.
- Council of Europe (2001). (CEFR) *Common European Framework of Reference for Languages learning, teaching, assessment*. Cambridge University Press.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education and Science*, 39(174), 33-38.
- Çalık, M., Ünal, S., Coştı, B. & Karataş, F.Ö. (2008). Trends in Turkish science education. *Essays in Education*, Special Edition, 23-45.
- Demirel, M.V. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere kelime öğretiminde farklı kelime gruplarının kullanımının etkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(4), 286-299.
- Demirel, Ö., Gökmen, S., Peçenek, D., Araçlı, E., Demir, T., Kuru, E. & Özdemir, H. F. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı* E. Gökmen (Ed.). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Demirel, Ö. (2006). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. PegemA Yayınları.
- Dervişoğulları, N. (2008). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretilen Sınıflarda Oyunlarla Sözcük Öğretimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2013). Yabancılar Türkçe öğretimi program geliştirme. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s.511-526). Grafiker Yayınları.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

- Erer, N. G. (2011). *Türkçe ve İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan İki Seri Kitabın Sözcük Öğretimi Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Güzel, A. & Karadağ, Ö. (2013). Anlatma becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 45-52.
- Hasekioglu, I. (2009). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi Öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 36 (1), 97-110.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(I), 141-153.
- Kardaş, M.N. & Kaya, M. (2019a). Türkçenin yabancı dil olarak öğretim programı -1- 2016, 2017 Türkçe öğretim programları (MEB). M.N. Kardaş (Ed.). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi* içinde (s.83-106). PegemA Yayınları.
- Kardaş, M.N. & Kaya, M. (2019b). Türkçenin yabancı dil olarak öğretim programı -2- Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı program. M.N. Kardaş (Ed.). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi* içinde (s.107-135). PegemA Yayınları.
- Kolaç, E. (2009). Öğretmen adaylarının Türkçe sözlük ve yazım kılavuzu kullanma konusundaki tutum ve görüşleri. *Türk Dili*, 691, 50-60.
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 36 (1), 97-110.
- Kurudayıoğlu, M. & Soysal, T. (2016a) Cumhuriyet dönemi ilkököl Türkçe dersi öğretim programlarının söz varlığının geliştirilmesi açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 559-598.
- Kurudayıoğlu, M. & Soysal, T. (2016b) Cumhuriyet dönemi ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarının söz varlığının geliştirilmesi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi Söz Varlığı Özel Sayısı*, 45(210), 115-140.

- Maden, S., Altunbay, M. & Dinçel, Ö. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi uygulamaları: kavram haritası örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 477-488.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu (2009). (CEFR) *Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme*. TTKB Yayınları.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from Case Study Research in Education*. JB Printing.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. (2nd Edition). Sage Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe A1 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe A2 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe B1 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019). *Yabancı Diller Türkçe B2 Seviyesi Harmanlanmış Model Kurs Programı*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2000). *Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe (1-10. sınıflar), Türk Kültürü (4-10. Sınıflar) ve Yabancı Dil Olarak Türkçe (6-11. sınıflar) Dersleri Öğretim Programları*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (1986). *Yurt Dışı İşçi Çocukları Türkçe-Türk Kültürü ile Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programları*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar)*. MEB Yayınları.
- OECD (2007). *Partnership for 21st Century Learning Framework*. www.P21.org

- Okur, A. & Göçen, G. (2016). Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki sözcüklerin kullanım sıklığı ve yaygınlığı. *Millî Eğitim Dergisi*, 210, 447-476.
- Onan, B. (2013). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*. Nobel yayıncılık.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). PegemA YAYINLARI.
- Sallabaş, M. E. (2012). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin konuşma kaygılarının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7(3), 2199-2218.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. & DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- Şen, Ü. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ihmal edilmiş iki program: 1986 ve 2000 programları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 545-558.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. TDK Yayınları.
- Türkiye Maarif Vakfı (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı*. Bayem ajans.
- Uğur, F. & Azizoğlu N. İ. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 151-166.
- Ulutaş, M. & Kara, M. (2019). TÖMER Türkçe öğretim programları okuma kazanımlarının bilişsel stratejiler açısından incelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 232-250.
- Yağmur Şahin, E., İscan, A., Kana, F. & Koçer, Ö. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ihtiyaç algıları: betimsel bir durum çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies* 6(4), 1185-1198.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. & Okur, A. (2010). İlköğretim okullarındaki okuma etkinliklerinde göz ardı edilen bir konu: Sözcük öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, XXVII, 753-773.